

Martin KOVÁŘ, *Prezidenti rozdělené Ameriky*, Praha: CMI News 2020, 224 s.

V říjnu 2020 vydala mediální skupina CMI News ve svém nakladelství knihu s názvem *Prezidenti rozdělené Ameriky*. Autorem publikace je známý český historik Martin Kovář a kniha vyšla jako součást knižní edice webu Info.cz, jehož je Kovář spolupracovníkem. Martina Kováře zřejmě není nutno dlouze představovat. Dlouhodobě se věnuje anglosaským (zejména britským, či chceme-li anglickým) dějinám a za tu dobu má na svém kontě dlouhou řadu odborných i populárně naučných textů a knih, které se zaměřují na dějiny daného regionu. Často také komentuje a analyzuje americká témata, ať už historická nebo politologická. Není proto překvapením, že s blížícími se americkými prezidentskými volbami přichází Kovář s knihou, jež se americkým prezidentům věnuje.

Hned v úvodu je třeba předznamenat sice veřejně známý, nicméně velmi důležitý fakt – Martin Kovář je konzervatívec. Nikdy se tím netajil a jeho přesvědčení je na recenzované knize samozřejmě znát. I čtenář, který by se s Kovářovou tvorbou dosud nikdy neseťkal a jeho postoje neznal, by měl zřejmě jasno ihned po přečtení textu na obalu knihy. Tam si autor pokládá otázky, zda kupříkladu nebyl Franklin D. Roosevelt „mocichtivý gigant s tyranskými sklony“, či zda „John F. Kennedy nepatří k nejpřeceňovanějším postavám dějin“, nebo nejsou-li naopak republikánští prezidenti George Bush ml. a Richard M. Nixon posuzování historiky až příliš kriticky. Je ale dobře, že autor takové provokativní otázky klade.

Zaprvé proto, že tím zaujme čtenáře. Ten je totiž, vezmeme-li v potaz pouze literaturu dostupnou v českém jazyce, povětšinou odkázán na knihy, které nemají ambici si podobné otázky klást. Jedná se totiž hlavně o obsáhlé přehledové publikace, které přinášejí takřkajíc „na jedné hromadě“ portréty amerických hlav státu, přičemž se ale jen zřídka pouštějí do konfrontace se zaběhlými historickými narativy. Dále pak máme v češtině k dispozici několik prezidentských biografií, či autobiografií, kupříkladu biografii JFK od Roberta Dalleka, či *Život jednoho Američana* od Ronalda Reagana. Pokud by ale měl český čtenář zájem přečíst si ve své mateřštině knihu, která vybočuje z obecně přijímaných pohledů na konkrétní prezidenty, nejlepším řešením dosud zřejmě bylo pořídit si *Dějiny amerického národa* od velikána konzervativní historiografie Paula Johnsona. To je ale kniha poněkud problematická a od čtenáře vyžaduje poměrně slušnou znalost amerických politických dějin, protože jinak by mohl snadno sednout Johnsonovi na lep a nechat se zlákat jeho někdy až příliš jednostranným pohledem.

Nyní má ale čtenář k dispozici novou knihu od českého autora, jež si klade za cíl seznámit jej s americkými prezidenty od Woodrowa Wilsona po Donalda Trumpa, jejich prezidentství uvést v patřičném historickém kontextu a přitom nabídnout pohled, který nezapadá do současného historiografického mainstreamu.

Co se týká samotných formálních náležitostí, je kniha logicky řazena do kapitol podle jednotlivých prezidentů. Nechybí krátká autorova předmluva a také úvodní pasáž, v níž se Kovář alespoň zběžně věnuje těm prezidentům, kteří se do knihy nevešli. V knize se také objevují tři kapitoly, jež se zabývají zajímavými neúspěšnými prezidentskými kandidáty. Jedná se o Hillary Clintonovou, Roberta Kennedyho a Thomase Deweyho. Velmi kladně lze hodnotit zejména kapitolu o Deweym, který je v českém prostředí stále téměř neznámou postavou, a to i přesto, že patřil mezi vůdčí osobnosti americké (před)válečné politiky a ve 40. letech byl velmi důležitou postavou v rámci republikánské strany. Kniha je dále doplněna řadou ilustrací a vhodně vybraných fotografií (užitečné jsou například mapky, jež zobrazují výsledky příslušných prezidentských voleb).

Jak již bylo uvedeno, autor na obálce knihy pokládá zajímavé a neotřelé otázky, jež si bezpochyby zaslouží odpověď. U Johna Kennedyho se ptá, zda nepatřil k nejpřeceňovanějším postavám dějin. Samotná kapitola o Kennedym pak má ale rozsah zhruba jen čtyři a půl strany při formátu knihy A 5, což u osobnosti takového významu není zrovna mnoho, obzvláště vezmeme-li v potaz, že si autor dal cíl Kennedyho do jisté míry demýtizovat. Kovář se tak v textu dostane k (někdy poněkud zběžnému) popisu pouze těch nejzásadnějších událostí, jež se odehrály během Kennedyho nedokončeného mandátu. Zcela pak chybí celá řada skutečností, jež by k demýtizaci Kennedyho mohly přispět, ať už se jedná o pochybnosti kolem autorství knihy *Profily odvahy*, druhoválečný román s pravděpodobnou nacistickou špiónkou, roli mafie a volebních machinací ve zvolení Kennedyho v roce 1960, nebo podivné zákulisní hry kolem slavné televizní debaty Kennedy versus Nixon. Jiné kontroverze jsou pak pouze naznačeny, jako třeba na odiv dávaná Kennedyho tělesná vitalita, přičemž realita byla zcela jiná (byť tato skutečnost je částečně doplněna v kapitole o Lyndonu Johnsonovi). Škoda, že autor nešel u Kennedyho více do hloubky a některá témata zcela vynechal.

Velmi kladně lze hodnotit právě kapitolu věnovanou Lyndonu B. Johnsonovi. Kovář uhodil pověstný hřebíček na hlavičku, když Johnsona nazval jednou z největších, ale také nejtragičtějších postav amerických politických dějin. Nikoliv v tom smyslu, že by byl LBJ špatným prezidentem, nýbrž proto, že se proti němu obrátila zuřivá nenávist zejména mladých Američanů, amerických médií a americké levice, a to primárně kvůli problémům, které nezpůsobil, ale jež zdědil po svých předchůdcích. Přitom to byl právě Johnson, kdo vykonal během svých let v Bílém domě mnoho dobrého pro široké vrstvy Američanů a komu nechyběla jasná vize o tom, kam chce svůj národ vést. Jenže jeho odkaz byl neprávem překryt hlavně tragickou válkou ve Vietnamu, kvůli níž odcházel někdy poněkud obhroublý Texasan z úřadu zlomený a znechucený. Kovář tento proces, jeho příčiny a pozadí popisuje sice opět vcelku stručně, ale jinak velmi přesně a výstižně.

Další prezident, jehož pověst si vzal Martin Kovář za cíl demýtizovat, je Johnsonův nástupce a vítěz voleb z roku 1968 Richard M. Nixon. Důvod, proč je Nixon v širokém veřejném povědomí vnímán negativně, je zcela jasný. Někdy se dokonce zdá, jako kdyby Nixonovo prostřední jméno neznělo Milhouse, ale Watergate. Přesto je ale skutečný Nixonův příběh mnohem plastičtější a složitější. Rovněž „nixonovská“ kapitola je velmi zdařilá. Autor stručně, ale trefně popisuje nejen prostředí, z něhož Nixon vzešel a jež je pro pochopení jeho osobnosti a pozdějších kroků důležité, ale přesně líčí i jeho vzestupy a pády, jež vyvrcholily volebním vítězstvím v roce 1968.

Za pozornost stojí zejména to, že Kovář zcela správně upozorňuje na chování amerických elit a médií vůči Nixonovi. Ti ho nevybíravě nazývali „darebák Dick“ a dávali mu najevo, že pro Bílý dům není dost dobrý. To v Nixonovi ještě podpořilo vrozenou podezřivost a pocit, že jsou všichni proti němu, což o několik let později vyvrcholilo právě aférou Watergate. V neposlední řadě Kovář trefně poznamenává, že to byl právě Nixon, kdo přetvořil republikánskou stranu do podoby, ve které následně dopomohla do Bílého domu jak Ronaldu Reaganovi, tak oběma prezidentům z klanu Bushů. Velmi objektivně, střízlivě a vyváženě Kovář hodnotí i samotnou aféru Watergate (v kontrastu například s již zmíněným Paulem Johnsonem, jenž Nixona v této otázce až přehnaně hájí a za aférou vidí zejména snahu levice a amerických médií o ústavní puč). Pokud měl tedy Martin Kovář ambici demýtizovat odkazy Kennedyho a Nixona, lze konstatovat, že v druhém případě se mu to povedlo mnohem lépe, než v případě prvním.

Kapitola věnovaná Franklinu D. Rooseveltovi dle textu na obálce knihy slibuje pojednání o potenciálním „diktátorovi s tyranskými sklony“. Výsledné Kovářovo hodnocení tohoto demokratického prezidenta ale vyznívá vcelku objektivně a velmi střízlivě. K dobru mu jednoznačně přičítá zvládnutí obrovských historických výzev, jimž musel čelit. Na druhé straně ho však neopomíná kritizovat za porušení nepsaného pravidla dvou prezidentských termínů a značnou dávku mocichtivosti. Jedná se ale o věcnou a faktickou kritiku, která je na místě a jež nijak nenarušuje objektivitu textu.

Objektivně a vyváženě autor hodnotí i v našem prostředí méně známé prezidenty, kupříkladu meziválečné republikánské trio Harding – Coolidge – Hoover. U Hardinga zcela správně vyzdvihuje leitmotiv jeho prezidentsví, jimž byl „návrat k normálu“. Zároveň nezapomíná připomínat rozsáhlé korupční skandály, jež jsou s jeho dobou spojeny (v čemž je, mimochodem, opět objektivnější než Paul Johnson). V Coolidgeově medailonku se pak Kovář umně pohybuje mezi dvěma extrémními pohledy a čtenář tak není svědkem ani šířavé a neobjektivní kritiky zleva, ale ani bezbřehé a nekritické adorace zprava. V podobném duchu se nese i text o Herbertu Hooverovi. V něm je správně poukázáno na jistou prezidentovu krátkozrakost, jež měla nakonec pro USA velmi neblahé následky. Je tak ale činěno věcně a beze snahy hledat obětího beránka.

Souhrně tak lze konstatovat, že *Prezidenti rozdělené Ameriky* od Martina Kováře jsou velmi zdařilým příspěvkem k americkým politickým dějinám 20. století. Kniha na první pohled zaujme kvalitním provedením a vkusnou grafickou úpravou. Čtenáře se následně pokouší nalákat provokativními otázkami na obálce. Na většinu z nich nalezneme čtenář po přečtení knihy odpovědi, byť ne vždy jsou tyto náležitě obsáhlé a jdou do dostatečné hloubky. Zdá se, že knize by prospěl větší rozsah (klidně dvojnásobný), aby mohl autor některá svá tvrzení blíže dovysvětlit. Zejména kapitola o Johnu F. Kennedym poněkud „klouže po povrchu“, zatímco tento výrazný prezident by si zcela jistě zasloužil větší prostor, zejména v kontextu toho, že se Kovář pokouší o poněkud jiný pohled na některé skutečnosti. Právě v originalitě pohledu tkví asi největší přínos recenzované práce. Autor svoji konzervativní orientaci nijak nezastírá, což je bezesporu dobře. V době, kdy tak americké historiografii vévodí liberální (levicový, chceme-li) pohled na věc, má český čtenář možnost seznámit se i s názorem z tzv. „druhého břehu“. A to vše navíc v češtině a od domácího autora.

Petr Khás

Pavel HRNČIŘÍK, *Bitva u Nördlingenu 5. a 6. 9. 1634* (=edice Útrapy a hrůzy třicetileté války 7), České Budějovice: Veduta 2020, 96 s.

V záplavě jubilejních publikací, pořadů a výstav o bělohorské bitvě by neměla čtenáři se zájmem o třicetiletou válku uniknout drobná publikace českobudějovického nakladatelství o bojích u Nördlingenu začátkem září 1634, která byla počtem zúčastněných nepoměrně větší a co do následků neméně fatální než proslulý střet na okraji Prahy. Švédská porážka na svazích Albuchu spojeným císařsko-bavorsko-španělským vojskem pod velením císařova syna (budoucího Ferdinanda III.) a bratra španělského krále (kardinála infanta Fernanda) totiž přinesla dočasný útlum švédského postupu v Německu, navíc saského kurfiřta, a potažmo braniborského, přiměla k uzavření pražského míru, na což musela reagovat Francie otevřeným vstupem do války na straně jejích severských spojenců. Náležitou pozornost si bitva vysloužila již v 19. století, kdy dokonce vyvolala svár o historický výklad. Autor, Pavel Hrnčířík, je na poli nördlingenského bádání již zkušeným badatelem, o čemž svědčí jeho rozsáhlá, v Německu publikovaná kniha k dané problematice, sepsaná ve spolupráci s Peterem Engerisserem. Pokud bychom se však domnívali, že předkládaná drobná česká publikace je jejím pouhým výtahem, mýlili bychom se. Hrnčířík zde přichází jak s novými poznatky, tak s novými tématy. A pokouší se také interpretovat dosud málo využitě prameny španělské a italské provenience.